FIL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum is-26 ta' Mejju, 2022

Appell numru 276 tal-2021

Il-Pulizija
vs.
Owen Xuereb

Il-Qorti:

A. L-IMPUTAZZJONIJIET

1. Dan huwa appell ta' Owen XUEREB minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar it-30 ta' Lulju 2021 fil-konfront ta' Owen XUEREB (detentur tal-karta tal-identita' bin-numru 189594M) li ġie mixli talli fit-23 ta' Novembru 2015 għall-ħabta tal-14.05 hours ġewwa Telgħet Raħal Ġdid, Paola, waqt li kien qiegħed isuq il-vettura bin-numru ta' reġistrazzjoni JBL 773:

   i) B'nuqqas ta' ħsieb, bi traskuraġni jew b'nuqqas ta' ħila fl-arti jew fil-professjoni jew b'nuqqas ta' tħaris tar-regolamenti tat-traffiku, involontarjament ikkaġuna offiża ta' natura gravi fuq il-persuna ta' Kurt Thomas Tonna skont kif iċċertifikat minn Dr. Patrick Formosa;
   ii) Saq vettura bin-numru JBL 773 b'manjiera traskurata;
   iii) Saq vettura bin-numru JBL 773 b'manjiera perikoluża;

iv) U b’nuqqas ta’ ħsieb u bi traskuraġni jew b’nuqqas ta’ ħila fl-arti jew professjoni jew b’nuqqas ta’ tħaris tar-regolamenti tat-traffiku, ħabat ma’ vettura bin-numru ta’ reġistrazzjoni BUS 032 u involontarjament ikkaġuna ħsara għad-dannu ta’ Malta Public Transport.

B. IS-SENTENZA APPELLATA

2. Permezz tas-sentenza aktar ‘il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta’ Ġudikatura Kriminali sabet lill-imputat ħati tal-ewwel, tat-tielet u tar-raba’ imputazzjonijiet u illiberat lill-appellant mit-tieni imputazzjoni stante li din ġiet meqjusa bħala assorbita fl-ewwel imputazzjoni u kkundannat lill-appellant għal piena ta’ sentejn priġunerija li bl-applikazzjoni tal-Artikolu 28A tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta’ Malta ġew sospiżi għal erba’ snin mid-data tas-sentenza. Il-Qorti ikkundannat ukoll lill-appellant għall-ħlas tal-ispejjeż li għandhom x’jaqsmu mal-ħatra tal-esperti u ssospendietlu l-liċenzja għall-perjodu ta’ sena mid-data tas-sentenza ai termini tal-Artikolu 30 tal-Kodiċi Kriminali, Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta’ Malta.

C. L-APPELL INTERPOST

3. Illi XUEREB appella minn din is-sentenza fejn talab lil din il-Qorti sabiex tirriforma s-sentenza appellata billi tikkonfermaha f’dik il-parti fejn iddikjarat li l-appellant ma kienx ħati tat-tieni imputazzjoni u lliberatu minnha u sabiex tħassarha f’dik il-parti tagħha fejn sabet lill-appellant ħati tal-imputazzjonijiet numru wieħed, tlieta u erbgħa u tilliberah skont il-Liġi minnhom, alternattivament sabiex tirriformaha f’dik il-parti konċernanti piena u tinfliġġi piena iktar idonea u anqas ħarxa u li tirrispekkja l-każ in eżami u dan wara li stqarr is-segwenti (in suċċint):

i) Illi primarjament, it-taħrika mhix iffirmata minn Uffiċjal tal-Pulizija fi grad ta’ *gazetted officer* u wisq anqas hija identifikabbli ta’ min hi verament il-firma forma ta’ timbru fejn suppost jiffirma l-uffiċjal prosekutur;

ii) Illi l-appellant ma setax jinstab ħati tal-imputazzjonijiet hekk miġjuba kontra tiegħu għaliex l-inċident kien ikkawżat minħabba splużjoni fit-tyres tal-vettura u għalhekk hawnhekk qedin fir-realm tal-‘casus’ u mhux tal-kupla. L-appellant qatt ma kellu inċidenti qabel dan il-każ u mhux ippruvat li l-veloċita’ tiegħu f’arterja prinċipali fil-ħin tas-sagħtejn ta’ wara nofs in-nhar kienet dik ta’ sebgħa u tmenin (87) kilometru fis-siegħa kif qal l-espert Buttigieg.

D. IL-PARTI ĠENERALI

4. Illi din il-Qorti hija Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u raġonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza **Ir-Repubblika ta' Malta vs Emanuel ZAMMIT** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal:

> kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni

[1] Tal-21 t'April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez** u r-**Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina** 24 ta' April 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan** et, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa** ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta' l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il-verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

5. Anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta' din il-Qorti jibqa' dak ta' reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta' ritrattazzjoni, u ma terġax tisma' l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.[2]

6. Din il-Qorti, b'hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta' reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.

7. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.

8. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3]

9. Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali, ċjoe **l-Law of Evidence**.

10. L-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża:

> id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

11. Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu, jekk emnut, huwa suffiċjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat.[4] Jiġifieri huwa legalment korrett u

---

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib**, 15 ta' Jannar 2009; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili**, 19 ta' Gunju 2008; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter**, 14 ta' Dicembru 2004; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez** u **Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina,** 24 ta' April 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak,** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**, 5 ta' Lulju 2002; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et**, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Bonavia** ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; **Il-Pulizija vs Antoine Cutajar** ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; **Il-Pulizija vs Carmel Spiteri** ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll **Ir-Repubblika ta'**

permissibbli Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkużata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

12. In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Thorne:**[5]

> mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f' kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.

13. F'dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tinġieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita'. Xhud jista' jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li jista' jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta' sperġur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tan-nies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f'moħħhom, f'qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss mill-kliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

14. L-evidenza indiretta hi dik li prinċipalment tistrieħ fuq iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Għalkemm iċ-ċirkostanzi ma jitkelmux bħax-xhieda, u b'hekk ma jistgħux jigdbu, mill-banda l-oħra jistgħu jkunu qarrieqa. Dawn il-Qrati dejjem straħu fuq il-prinċipju li biex l-evidenza ċirkostanzjali tkun is-sies ta' sejbien ta' ħtija, din trid tkun univoka, jiġifieri li tipponta biss u esklussivament lejn direzzjoni u konklużjoni waħda u xejn ħliefha. Altrimenti, jekk iċ-ċirkostanzi jagħtu lok għal aktar minn konklużjoni waħda, il-Qorti ma tkunx tista' tistrieħ fuqhom biss biex tkun tista' ssib ħtija. Jekk ikun hemm dubju dettat mir-raġuni, il-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-imputat jew akkużat.

15. Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħatja, il-Liġi kriminali **ma teħtieġx** li din tkun stabbilita b'ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Ingliż fejn huwa meħtieġ li biex Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun tista' ssib ħtija

Malta vs Martin Dimech deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

[5] Deċiza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

f'akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta' probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-akkużat.

16. Il-Qorti tkun tista' tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun żgura moralment, sure fis-sistema Legali Ingliż,[6] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.

17. Fil-każ Ingliż **Majid**,[7] Lord Moses stqarr hekk:

> Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

18. Inoltre, fil-ktieb tagħhom **The Modern Law on Evidence**, Adrian Keane u Paul McKeown[8] jgħidu s-segwenti:

> In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being "sure", in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

19. Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju **tas-sikurezza**. Hekk per eżempju fl-appell kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Peralta** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal **b'sikurezza** għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull

---

[6] **R v Majid**, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2
[7] ibid.
[8] Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

20. U huwa biss meta jkun hemm **<u>id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża</u>** li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq; u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

21. Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħżlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-best evidence rule, ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

> Huwa principju fondamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, ghandu jressaq l-ahjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-principju fondamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.
>
> L-prova indizzjarja trid tkun wahda assolutament univoka, li tipponta biss minghajr dubju dettat mir-raguni lejn fatt jew konkluzzjoni wahda. Ovvjament jekk fatt jew cirkostanzi jistghu ragjonevolment jinghataw aktar minn tifsira jew interpretazzjoni wahda, tkun li tkun, allura dik ma tkunx prova ndizzjarja tajba, skond il-ligi, sabiex in bazi taghha tista' tinstab htija. Kif tghid u titlob il-ligi, biex prova ndizzjarja tigi ammessa bhala prova valida fis-sens li wiehed jista' ragjonevolment jasal ghall-konkluzzjoni tieghu ta' htija in bazi taghha bla ebda dubju dettat mir-raguni, irid ikun moralment konvint minn dan ir-rekwizit ta' l-univocita' taghha, cioe' li dik il-prova tfisser biss u xejn aktar li l-akkuzat huwa hati ta' dak addebitat lilu w, allura, kull dubju ragjonevoli fir-rigward ghandu jmur favur l-akkuzat skond il-ligi.
>
> Wiehed ghandu jkun ferm attent fl-apprezzament u nterpretazzjoni tal-prova ndizzjarja ghaliex ghalkemm din hi prova ferm importanti, u kultant anke aktar mill-prova diretta, pero', din hi prova li facilment tista' tqarraq lil dak li jkun qed jghamel l-interpretazzjoni w apprezzament taghha.[9]

---

[9] Deċiża nhar il-5 ta' Lulju 2002 mill-Imħallfin Noel Arrigo, Joseph A. Filletti u Patrick Vella.

22. Illi f’dan il-każ, huwa importanti wkoll li din il-Qorti tirreferi għar-regola tal-**hearsay** u kif din tiġi applikata fil-kamp penali Malti. L-artikoli 598 u 599 tal-Kodiċi ta’ Organizazzjoni u Proċedura Ċivili (Kap 12) li jirregolaw il-**hearsay evidence**, u reżi applikabbli fi proċedimenti quddiem Qrati ta’ Ġustizzja Kriminali bis-saħħa tal-artikoli 520(1)(d) u 645 tal-Kodiċi Kriminali jgħidu kif ġej:

> **598.** (1) Bħala regola, il-qorti ma tiħux qies ta’ xiehda dwar fatti li x-xhud igħid li ġie jafhom mingħand ħaddieħor jew li qalhom ħaddieħor li jista’ jinġieb biex jagħti xiehda fuq dawk ilfatti.
>
> (2) Il-qorti tista’, ex officio, jew fuq oppożizzjoni tal-parti, ma tħallix jew tiċħad li jsiru mistoqsijiet bi skop li jittieħdu xiehda bħal dawk.
>
> (3) Iżda l-qorti tista’ ġġiegħel lix-xhud li jsemmi l-persuna li mingħandha jkun sar jaf il-fatti li għalihom jirriferixxu dawk ilmistoqsijiet.
>
> **599.** Il-qorti tista’, skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista’ jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort’oħra, l-aktar f’każijiet ta’ twelid, ta’ żwieġ, ta’ mewt, ta’ assenza, ta’ servitù, ta’ rjieħ ta’immobbli, ta’ pussess, ta’ drawwiet, ta’ ġrajjiet storiċi pubbliċi, ta’reputazzjoni jew ta’ fama, ta’ kliem jew fatti ta’ nies li mietu jew li jkunu assenti u li ma kellhom ebda interess li jgħidu jew jiktbu l-falz, u ta’ fatti oħra ta’ interess ġenerali jew pubbliku jew li jkunu magħrufa minn kulħadd.

23. Fil-kawża deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Janis Caruana** tal-14 ta’ Mejju 2012 mill-Imħallef Lawrence Quintano il-kwistjoni tal-**hearsay evidence** kienet ġiet indirizzata b’dan il-mod:

> 21. Bir-rispett kollu, il-hearsay rule tagħna (fl-artikolu 599) mhix daqshekk riġida daqs kemm wieħed jaħseb. Fil-fatt l-ewwel parti ta’ dan l-artikolu jgħid hekk:
> ‘599. Il-qorti tista’, skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista’ jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort’oħra,’
>
> 22. Fil-fatt fil-kawża ‘Joseph Mary Vella et versus il-Kummissarju tal-Pulizija’ il-Qorti Kostituzzjonali nhar it-13 ta’ Jannar 1988 qalet hekk:
> ‘Issa, fil-każ preżenti, si tratta ta’ depożizzjoni ta’ xhud dwar x’qallu ħaddieħor li ma jistax jiġi prodott minħabba li x-xhud ġie marbut bis-sigriet professjonali fuq l-identita’ ta’dan il-ħaddieħor. Ċertament il-klem ta’ dan il-ħaddieħor jistgħu, fiċ-ċirkostanzi tal-każ, ikollhom importanza sostanzjali fuq il-mertu tal-kawża. Għalhekk il-Qorti ma tara l-ebda raġuni l-għala għandha tiddipartixxi millkonlużjoni tal-ewwel qorti (li tħalli lil dan ix-xhud jiddeponi).’

23.Ukoll fl-Ingilterra u f'Wales ir-regola tal-hearsay m'għadhiex stretta daqsa qabel. Il-Qorti Ewropea Dwar id-Drittijiet tal-Bniedem fil-każ ' Al-Khawaja and Tahery versus the United Kingdom' tal-15 ta' Diċembru 2011 (deċiżjoni tal-Grand Chamber) qalet hekk f'pargrafu 130:

'However, the Court notes that the present cases have arisen precisely because the legal system in England and Wales has abandoned the strict common law rule against hearsay evidence. Exceptions to the rules have been created, notably in the 1988 and 2003 Acts, which allowed for admission of ST's statement in Al-Khawaja's case and T's statement in Tahery's case.'

24. Fil-każ ta' Al-Khawaja, ST kienet għamlet rapport lill-Pulizija numru ta' xhur sewwa wara li kienet allegatament assaltata minn tabib. ST għamlet suwiċidju qabel il-ġuri. L-Imħallef li ppresieda ħalla li jinqara r-rapport waqt il-ġuri u ta direzzjonijiet appożiti. (Ara paragrafi 9 -19 tal-istess sentenza). Il-Grand Chamber ma sabitx vjolazzjoni talartikolu 6 (ara par.158 tas-sentenza).

25. Issa, jekk wieħed janalizza s-sitwazzjoni fil-każ li jinsab fil-preżent quddiem il-Qorti, ir-rapport bl-ebda mod ma jgħid li min għamel ir-rapport dwar is-serqa indika lill-appellant. Kieku kien hekk ir-rapport kien ikun prova li sar it-tali kliem iżda mhux prova li l-appellant wettaq is-serqa għalkemm l-istess rapport kien ikun jista' jintuża biex jikkorobora provi oħra. (Ara: Subramianiam v Public Prosecutor (1956) 1.W.L.R.956 at 969, PC).2 Fir-rapport odjern m'hemmx xi allegazzjoni bħalma ma għamlet ST fil-każ 'Al-khawaja vs UK' jew xi sitwazzjoni simili għal dak li aċċettat il-Qorti Kostituzzjonali. Hawn għandna biss rapport li saret is-serqa, ta' xhiex, fejn u meta. Min għamel ir-rapport mhux Malti, ma semma lil ebda persuna bħala suspettat, u ma jistax joqgħod jinġieb Malta biex jikkonferma li saret serqa ta' laptop. Terġa' min għamel irrapport ma joqgħodx f'xi pajjiż fil-viċin.

26. Għalhekk il-Qorti, wara li rat iċ-ċirkostanzi tal-każ, u wara li rat l-artikolu 599 tal-Kap 12 res applikabbli għall-Kap 9, qed tiddeċiedi li fil-proċess teżisti prova li hija ammissibbli. Ir-rapport huwa prova li saret is-serqa u ta' xejn aktar.

24. Oltre minn hekk fis-sentenza tal-Qorti Kriminali deċiża nhar l-24 t'Ottubru 2011 fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mario Azzopardi** ġie deċiż is-segwenti:

Li l-artikoli relevanti dwar il-Hearsay Rule huma l-artikoli 598 u 599 tal-Kap 12 reżi applikabbli għall-Kap 9 bl-artikolu 645 tal-Kap 9.

Il-każ li mhux l-ewwel darba li ġie ċitat b'approvazzjoni dwar il-hearsay rule f'kawżi ta' natura kriminali huwa Subramaniam v. Public Prosecutor fejn insibu dan il-kliem:
'Evidence of a statement made to a witness by a person who is not himself called as a witness may or may not be hearsay. It is hearsay and inadmissible when the object of the evidence is to establish the truth of what is contained in the statement. It is not hearsay and is admissible when it is proposed to establish by the evidence, not the truth of the statement, but the fact that it was made. The fact that the statement was made, quite apart from its truth, is frequently relevant in considering the mental state and conduct thereafter of the witness or of some other person in whose presence the statement was made.'

Jekk wieħed jimxi mal-prinċipji ta' dan il-każ allura ċerti persuni li magħhom ikun tkellem l-allegat vittma jistgħu jkunu prodotti (per eżempju, psikologu, għalliem jew social worker, il-ġenituri jew qraba fil-qrib tal-allegat vittma). Dawn jistgħu jixhdu li l-allegat vittma tassew qal hekk. Tali xhieda hija biss prova li l-allegat vittma tassew qal hekk, iżda mhux li dak li qed jgħid l-allegat vittma huwa tassew minnu. Jekk wieħed jeżamina l-ewwel sentenza tal-artikolu 599 tal-Kap 12, wieħed jista' jikkonkludi li l-hearsay rule fil-Liġi tagħna mhix daqshekk assoluta. U filfatt hekk qalet il-Qorti Kostituzzjonali hija u tiddeċiedi il- każ 'Joseph Mary Vella et versus Il-Kummissarju tal-Pulizija' (13 ta' Jannar 1988) fejn il-Qorti kkonfermat digriet tal-Prim'Awla biex jitħalla jixhed Prokuratur Legali li kien marbut bis-sigriet professjonali. Dan tħalla jixhed mingħajr ma kellu jikxef isem it-terza persuna li kienet qaltlu biex il-fatti li fuqhom kellhom jixhed il-Prokuratur Legali. Peress li d-depożizzjoni, li tista' tkun hearsay, tista' tkun prova diretta li ntqal xi ħaġa, ma tistax tiġi esklusa flistadju tal-eċċezzjonijiet preliminari.

F'dak li huma deċiżjonijiet kriminali, il-Qrati tagħna issa ilhom sew isegwu il-prattika dwar il-hearsay rule. (Ara dwar dan il-punt: Ir-Repubblika versus Meinrad Calleja). Reċentement il-Qorti tal-Appell Kriminali diversament preseduta qalet hekk:'

Fil-limit tal-użu li għamlet l-ewwel Qorti tal-okkorenza msemmija, ma hemm xejn irregolari. Hu ben stabbilit li waqt li prova hearsay ma hix prova tal-kontenut ta' dak li jiġi rapportat li ntqal, hi prova li dak rapportat li ntqal fil-fatt intqal fiċ-ċirkostanzi, data, post u ħin li ntqal u in kwantu tali hi ċirkostanza li meħuda ma' provi u ċirkostanza oħra tista' wkoll tikkontribwixxi għall-apprezzament li tagħmel il-Qorti.' (1 t'April 2011 'Il-Pulizija versus Fabio Schembri' preseduta mill-S.T.O. il-Prim Imħallef Dr Silvio Camilleri).

25. Apparti dan fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Angelus Vella**, deċiża nhar it-30 ta' Lulju 2015, ir-regola dwar il-**hearsay evidence** ġiet spjegata b'dan il-mod kwantu sempliċi daqskemm ċar:

Ilu ben stabbilit minn din il-Qorti, kif anki rilevat mill-ewwel Qorti fis-sentenza tagħha, li mhux kull relazzjoni ta' x'qal ħaddieħor tikkostitwixxi hearsay evidence iżda jekk dak rapportat hux hearsay evidence jew le jiddependi mill-użu li wieħed jippretendi li jsir minn dak rakkontat. Jekk dak rakkontat jiġi preżentat bħala prova tal-kontenut tiegħu allura dak ikun hearsay evidence u bħala tali inammissibbli iżda jekk dak rakkontat jiġi preżentat mhux bħala prova tal-kontenut tiegħu iżda bħala prova li dak li ntqal verament intqal fiċ-ċirkostanzi ta' data, post u ħin li fihom intqal allura dan ma jkunx hearsay evidence u huwa ammissibbli għal ċerti għanijiet legali legittimi bħal sabiex tiġi kontrollata x-xiehda diretta tax-xhud li l-kliem tiegħu ikun qiegħed jiġi rapportat jew, fiċ-ċirkostanzi idoneji, anki sabiex tiġi korroborata xiehda diretta oħra.

26. Illi l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi primarjament f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżerċizzju huwa

importanzi ħafna u li din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

27. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża **Il-Pulizija vs Lorenzo Baldacchino** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti:

> Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (demeanour) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

28. In definittiva, kif intqal minn din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza **Il-Pulizija vs. Vincent Calleja** deċiża nhar is-7 ta' Marzu 2002 din il-Qorti, bħala Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati ma terġax tagħmel ġudizzju ġdid fuq il-każ f'dak li għandu x'jaqsam mal-valutazzjoni u evalwazzjoni tal-fatti tal-każ, iżda tillimita biss ruħha biex tara jekk id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kienetx "unsafe and unsatisfactory" fuq il-bażi tar-riżultanzi li jkollha quddiemha dik il-Qorti. B'hekk din il-Qorti ma tistax tissostitwixxi d-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati sakemm id-deċiżjoni ta' dik il-Qorti ma tkunx "unsafe and unsatisfactory". Jiġifieri jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legittimament u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom fuq il-bażi tal-provi u tal-argumenti legali li kellha quddiemha, allura din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdel il-konklużjonijiet ta' dik il-Qorti – anke jekk il-Qorti tal-Appell Kriminali setgħet kienet tasal għal konklużjoni differenti minn dik milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati.

E. II- IL-KONSIDERAZZJONIJIET TA' DIN IL-QORTI

Ikkunsidrat

29. Illi nhar it-23 ta' Novembru 2015, għall-ħabta tas-sagħtejn ta' wara nofs in-nhar il-Pulizija ġiet infurmata li kienet seħħet kolliżjoni f'Telgħet Raħal Ġdid ġewwa Raħal Ġdid u li kien hemm xi nies li kienu sfaw feruti. Il-Pulizija marru fuq il-post fejn irriżulta li vettura bin-numru ta' reġistrazzjoni JBL 773 kienet ħabtet ma' vettura ta' Tal-Linja bin-numru ta' reġistrazzjoni BUS 032. Fuq il-post mill-ewwel issejħet l-assistenza medika u x-xufier tal-vettura bin-numru ta' reġistrazzjoni JBL 773 - li ġie identifikat bħala Owen Xuereb - flimkien mal-passiġġier tiegħu, ittieħdu b'urġenza ġewwa l-Isptar Mater Dei. Hemmhekk huma ġew immedjatament operati u għamlu numru ta' ġranet fit-taqsima intensiva fil-perikolu tal-mewt. Il-vettura misjuqa minn XUEREB ġarrbet ħsarat estensivi u ġiet iddikjarta beyond economical repair u l-vettura tax-xarabank ukoll ġarrbet diversi ħsarat. Illi ġiet ukoll varata Inkjesta Maġisterjali fejn ġew ukoll maħtura diversi esperti sabiex jassistu lill-Maġistrat Inkwirenti.

30. Ili nhar is-7 ta' Ġunju 2016, Owen XUEREB ġie mitkellem mill-Pulizija fejn ġie infurmat li kienu sejrin jittieħdu proċeduri penali fil-konfront tiegħu b'rabta ma' dan l-inċident tat-traffiku.

Ikkunsidrat

Kunsiderazzjonijiet dwar l-ewwel aggravju mressaq mill-appellant.

31. Illi f'dan l-ewwel aggravju tiegħu l-appellant jilmenta mit-taħrika li tinsab fl-ewwel paġna tal-atti proċesswali għaliex skont hu din hija nieqsa minn firma identifikabbli ta' uffiċjal tal-pulizija fi grad ta' spettur jew għola. Din il-Qorti minnufih tirrileva li ma tara xejn irregolari fiċ-ċitazzjoni esebita f'folio 1 tal-atti proċesswali in kwantu din tidher li fiha t-timbru uffiċjali tal-Malta Police Citations Office b'timbru li jixhed id-data tat-23 ta' Novembru 2016. Din l-istess taħrika tidher ukoll li hija ffirmata bil-linka oriġinali fil-post intestat għall-Uffiċjal tal-Pulizija fil-grad ta' Spettur. Huwa minnu li din il-firma mhix leġibbli u l-anqas ma hemm almenu timbru jew isem il-firmatarju li tista' tidentifika lil dik il-persuna bħala li hija fil-fatt l-Ispettur. Iżda indipendentement minn jekk tali kaligrafija effettivament tistax tippermetti li wieħed jirrisali għall-identita' ta' min iffirma ċ-ċitazzjoni, il-forma taċ-ċitazzjoni tirriżulta li ġiet rispettata u

ma jidher li hemm ebda irregolarita' fiha. Del resto, ma jirriżultax li dan l-ilment tqajjem in limine litis fil-bidu tal-proċeduri quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) in kwantu ma jirriżultax li kienet tqajmet xi eċċezzjoni fuq l-irregolarita' taċ-ċitazzjoni jew il-mod ta' kif din ġiet innotifikata lill-imputat qua appellat.

32. Għaldaqstant, dan l-aggravju qiegħed jiġi miċħud.

Ikkunsidrat

Analiżi tal-provi miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) u li fuqhom dik il-Qorti sabet ħtija fl-appellant għall-imputazzjonijiet kollha miġjuba kontra tiegħu meritu tat-tieni aggravju tiegħu.

33. L-ewwel imputazzjoni miġjuba kontra l-appellant XUEREB hija dik ipotizzata fl-Artikolu 226 tal-Kodiċi Kriminali b'riferenza għall-artikolu 225 tal-istess Kodiċi. Ix-chapeau ta' dan l-artikolu jgħid hekk:

> 226.(1) Jekk minħabba l-fatti imsemmijin fl-aħħar artikolu qabel dan issir offiża fuq il-persuna, l-akkużat, meta jinsab ħati, jeħel:

34. Fi ftit kliem, l-element formali ta' dan ir-reat u l-modi li bihom l-awtur tar-reat ikun irid ġab ruħu biex ikun integrat ir-reat imsemmi fl-artikolu 226 tal-Kodiċi Kriminali, huma l-istess dawk misjuba fil-Liġi għall-artikolu 225 tal-istess Kodiċi :

> (1) Kull min, b'nuqqas ta' ħsieb, bi traskuraġni, jew b'nuqqas ta' ħila fl-arti jew professjoni tiegħu, jew b'nuqqas ta' tħaris ta' regolamenti, jikkaġuna l-mewt ta' xi ħadd, jeħel, meta jinsab ħati, il-piena ta' priġunerija għal żmien mhux iżjed minn erba' snin jew multa mhux iżjed minn ħdax-il elf sitt mija u sitta u erbgħin euro u sebgħa u tmenin ċenteżmu (11,646.87).

35. Sabiex jitqies integrat ir-reat ikkontemplat fl-Artikolu 225 tal-Kodiċi Kriminali jeħtieġ li tirrikorri:

> kondotta volontarja negligenti konsistenti generikament f'nuqqas ta' hsieb (imprudenza), negligenza, traskuragni, jew ta' hila (imperizja) f'l-arti jew professjoni, jew konsistenti specifikatament fin-nuqqas ta' osservanza tal-Ligijiet, regolamenti u ordnijiet li tkun segwieta b' ness ta' kawzalita minn akkadut dannuz involontarju. Ghall-accertament tal-htija minhabba f'kondotta negligenti, ghandu jsir il-konfront tal-kondotta effettivament adoperata ma' dik ta' persuna li s-sapjenza rumana identifikat mal-"bonus pater familias"; dik il-kondotta, cioe', illi filkaz konkret kienet tigi wzata minn persuna ta' intelligenza, diligenza u sensibilita' normali; kriterju dan li fil-

waqt li jservi ta' gwida oggettiva ghall-gudikant, ihallieh fl-istess hin liberu li jivvaluta d-diligenza tal-kaz konkret.[10]

36. L-istess intqal minn din il-Qorti fl-appell **Il-Pulizija vs. Richard Grech** deċiża nhar il-21 ta' Marzu, 1996:

Kif jispjega l-gurista taljan Francesco Antolisei, biex wiehed jifhem l-essenza vera tal-kolpa wiehed irid izomm f'mohhu li fil-hajja socjali spiss jinholqu sitwazzjonijiet li fihom attivita' diretta ghal xi fini partikolari tista' taghti lok ghal konsegwenzi dannuzi lil terzi. L-esperjenza komuni jew l-esperjenza teknika -- cioe' l-esperjenza komuni ghall-bnedmin kollha jew dik l-esperjenza ta' kategorija ta' nies li jesplikaw attivita' partikolari -- tghallem li f'dawn il-kazijiet wiehed ghandu juza certi prekawzjonijiet bil-ghan li jevita li l-interessi ta' l-ohrajn jigu pregudikati.

"Sorgono per tal modo," ikompli dan l-awtur, "delle regole di condotta. Spesso si tratta di semplici usi socjali, come, per es., quello per cui il possessore di un'arma da fuoco e' tenuto a scaricarla, quando la depone in un luogo frequentato. Non poche volte interviene lo Stato od altra autorita', pubblica o privata, a fissare queste regole, disciplinando determinate attivita', piu' o meno pericolose, in modo da prevenire, per quanto e' possibile, conseguenze nocive per i terzi....Il reato colposo nasce sempre e soltanto dall'inosservanza di talune delle norme indicate. L'infrazione giustifica nei confronti dell'agente un rimprovero di leggerezza. Il giudice dice all'imputato: tu non sei stato cauto e diligente come avresti dovuto. Il rimprovero, cosi' formulato, e' la conseguenza caratteristica del reato colposo, perche' nel reato doloso il giudice rimprovera al reo di aver voluto il fatto proibito, mentre nel fatto incolpevole (il c.d. caso fortuito) nessun biasimo puo' muoversi all'agente. Riteniamo, pertanto, che l'essenza della colpa debba ravvisarsi nella inosservanza di norme sancite dagli usi o espressamente prescritte dalle autorita' allo scopo di prevenire eventi dannosi (Antolisei, F., Manuale di Diritto Penale, Parte Generale, Giuffre' (Milano), 1989, pp. 322- 323).

Din il-Qorti taqbel perfettament ma din l-esposizjoni. In fatti, lartikolu 225 tal-Kodici Kriminali taghna jirreferi ghar-regoli ta' kondotta derivati mill-esperjenza komuni jew teknika bil-kliem "nuqqas ta' hsieb", "traskuragni", u "nuqqas ta' hila fl-arti jew professjoni", fil-waqt li dawk ir-regoli ta' kondotta statutorjament stabbiliti huma indikati bil-kliem "nuqqas ta' tharis ta' regolamenti". Hu appena necessarju jinghad li b'nuqqas ta' tharis ta' regolamenti il-legislatur mhux qed jirreferi biss ghal legislazzjoni sussidjarja (li tigi fis-sehh permezz ta' avvizi legali, notifikazzjonijiet tal-Gvern, ordnijiet etc.) izda ghal kull forma ta' kondotta statutorjament stabbilita, u ghalhekk qed jirreferi ukoll ghal dawk ir-regolamenti promulgati minn enti privati (per ez., ir-regolamenti infassra minn sid ta' fabbrika biex jipprevjeni hsara ghal kull minn jahdem jew jidhol f'dik il-fabbrika). In fatti, kemm fil-Codice Zanardelli kif ukoll fil-Codice Rocco, l-espressjoni uzata hi "inosservanza di

[10] **Il-Pulizija vs. Perit Louis Portelli** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti ta' appell nhar l-4 ta' Frar 1961.

leggi, regolamenti, ordini o discipline". Il-Qorti tikkonkludi fuq dan il-punt billi tissottolinea li anke fil-kaz ta' nuqqas ta' tharis ta' regolamenti l-essenza tal-kolpa hi l-istess bhal fil-kaz ta' nuqqas ta' hsieb, traskuragni jew imperizja. In-nuqqas ta' osservanza ta' regoli stabbiliti minn xi awtorita' ghat-tharis ta' terzi tammonta ghal negligenza jew imprudenza, il-ghaliex huwa certament imprudenti jew negligenti mhux biss min jitraskura li jiehu dawk il-prekawzjonijiet indikati mill-esperjenza ordinarja talhajja, izda wkoll min jitraskura li josserva dawk il-prekawzjonijiet specifikatament preskritti minn xi awtorita'. ….

Jekk l-prudenza tikkonsisti filli persuna taghmel dak li hu ragonevolment mistenni minnha sabiex tipprevjeni l-konsegwenzi dannuzi ta' ghemilha, l-imprudenza, li hi negazzjoni ta' din il-virtu, tikkonsisti filli wiehed jaghmel avventatament dawk l-affarijiet li messu preveda li setghu jikkagunaw hsara. It-traskuragni, mill-banda l-ohra, timplika certu non-kuranza, certu abbandun kemm intellettiv kif ukoll materjali. Fiz-zewg kazijiet pero, il-hsara tkun prevedibbli ghalkemm mhux prevista; kieku kienet ukoll prevista wiehed ikun qieghed fil-kamp doluz b'applikazzjoni tad-dottrina ta'l-intenzjoni pozittiva indiretta.

37. Taħt il-Liġi Ingliża, il-każ klassiku li jitratta l-elementi tar-reat magħruf bħala Gross Negligence Manslaugher[11] huwa dak ta' **R vs. Adomako[12]** (1995) 1 AC 171 fejn Lord Mackay of Clashfern LC f'paġna 187 tas-sentenza qal hekk:

In my opinion, the law as stated in these two authorities Bateman (1925) 19 Cr. App. R. 8 and Andrews v DPP [1937] AC 576 is satisfactory as providing a proper basis for describing the crime of involuntary manslaughter. Since the decision in Andrews was a decision of your Lordships' house, it remains the most authoritative statement of the present law which I have been able to find, and it has not been departed from. On this basis, in my opinion the ordinary principles of negligence apply to ascertain whether or not the defendant has been in breach of a duty of care towards the victim who has died. If such breach of duty is established the next question is whether that breach of duty caused the death of the victim. If so, the jury must go on to consider whether that breach of duty should be characterised as gross negligence and therefore as a crime.

38. U f'każ iktar reċenti, **R vs. Rudling[13]** (2016) EWCA Crim 741 f'paragrafu 18 intqal hekk dwar l-elementi li jsawu dan ir-reat mill-President of the Queen's Bench Division:

[11] Taħt il-Liġi Ingliża *Manslaughter* jista', skont il-każ, jew jaqa' taħt il-kappa ta' *Gross Negligence Manslaughter* jew *Corporate Manslaughter* b'dan tal-aħħar ikun jirreferi iktar għal sitwazzjoni fejn korp magħqud ta' persuni jkunu responsabbli għall-aġir dannuż milli minn individwu li jkun naqas mill-obbligi tiegħu f'kuntest partikolari bħalma hu xi engineer, tabib jew bennej/kuntrattur.
[12] The Crown Prosecution Service | The Crown Prosecution Service (cps.gov.uk) aċċess: 2 ta' Mejju 2022
[13] Ibid.

> We can summarise the law shortly. The critical ingredients of gross negligence manslaughter can be taken from R v Prentice, Adomako and Holloway [1994] QB 302 in this court and Adomako [1995] 1 AC 171, [1994] 99 Crim App R 362 in the House of Lords as well as R v Misra [2005] 1 Cr App R 21. They can be summarised as being the breach of an existing duty of care which it is reasonably foreseeable gives rise to a serious and obvious risk of death and does, in fact, cause death in circumstances where, having regard to the risk of death, the conduct of the defendant was so bad in all the circumstances as to amount to a criminal act or omission (see Adomako [2005] 1 Cr App Rep at 369). The elements of GNM were set out by the House of Lords in R v Adomako [1995] 1 AC 171.

39. L-iskop wara l-Artikolu 225 tal-Kodiċi Kriminali huwa dak li jipproteġi l-ħajja u l-inkolumita' tal-persuni minn kondotta volontarja u negliġenti, liema negliġenza tkun tikkonsisti 'f'nuqqas ta' ħsieb' (imprudenza), 'traskuraġni', 'nuqqas ta' ħila fl-arti jew fil-professjoni' tal-awtur tar-reat (imperizja) jew 'f'nuqqas ta' tħaris tar-regolamenti' da parti tiegħu.

40. Kif sew osservat il-Qorti tal-Maġistrati (Malta), il-Liġi Maltija ma tagħtix definizzjoni ta' xi trid tfisser meta tirreferi għal kunċetti ta' 'nuqqas ta' ħsieb' u 'traskuraġni', iżda huwa ċar li hawnhekk il-Leġislatur qiegħed jirreferi għal sitwazzjoni ġenerali ta' nuqqas ta' ħsieb u ta' diżattenzjoni f'kuntest fejn wieħed ikun rikjest jew ikun pretiż minnu li jadopera ċertu kawteli. F'dan ir-rigward il-**Professur Mamo** fil-Lectures in Criminal Law jgħid hekk:

> it is clear that by them the law means generally the absence of such care and precautions as it was the duty of the defendant to take in the circumstances.

41. Kwindi, hawnhekk il-Liġi tikkontempla sitwazzjoni fejn persuna tkun aġixxiet b'mod <u>**negliġenti**</u> u <u>**bħala konsegwenza diretta**</u> ta' dan l-għemil negliġenti ikun ġie <u>**kkawżat event dannuż lil terzi persuni**</u> liema event dannuż kien <u>**prevedibbli għalkemm mhux previst**</u>.

42. Illi fejn l-event dannuż iwassal għal mewt jew offiża involontarja fuq il-persuna kaġun ta' inċident awtomobilistiku, l-analiżi tal-provi trid neċessarjament tiċċentra fuq x'kienet il-kawża prossima tas-sinistru stradali biex jiġi mistħarreġ jekk tkunx tirriżulta rabta bejn xi komportament negliġenti tal-awtur u l-konsegwenti mewt jew korriment tal-vittima f'dan l-inċident. F'dan ir-rigward din il-Qorti tagħmel referenza għall-kawża **Il-Pulizija vs. Christopher Siegersma** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar it-12 ta' Lulju 2007 fejn intqal is-segwenti:

> Illi fir-rizoluzzjoni tar-responsabbilta' naxxenti minn incidenti awtomobilistici, ghandu dejjem jigi ezaminat x' kienet il-kawza prossima tas-sinistru (App.Krim. "IlPulizija vs. Emmanuele Grixti" (Kollez.Vol.XXXVII, iv. p.1217) u sabiex ikun hemm responsabbilta' ghall-kollizzjoni jinhtieg li jkun hemm nexus fis-sens li l-vjolazzjoni tkun kawza prossima tal-kollizzjoni. (App.Krim."Il-Pulizija v. Nazzareno Micallef" [3.12.1960].)

43. Għaldaqstant l-artikoli 225 u 226 tal-Kodiċi Kriminali jistrieħu fuq :

    i) L-element tal-kulpa naxxenti minn komportament volontarju, li jkun magħmul b'nuqqas ta' ħsieb, bi traskuraġni, b'nuqqas ta' ħila fl-arti/professjoni jew min-nuqqas ta' osservanza tar-regolamenti;
    ii) Li l-awtur ma jkunx preveda l-event dannuż;
    iii) Li jkun hemm l-element tal-prevedibilita' tal-event dannuż ikkawżat; u
    iv) Ir-rabta bejn dan l-imġieba volontarja neġliġenti u l-event dannuż.

44. Illi l-kondotta kolpuża imsemmija tista' wkoll timmanifesta ruħha f'żewġ kategoriji ta' mġieba umana, ċjoe :

    (i) Il-kondotta kolpuża konsistenti fi ksur ta' dawk ir-regoli li huma bbażżati fuq l-esperjenza tal-ħajja komuni jew
    (ii) Il-ksur ta' dawk ir-regoli statutorji li jimponu l-osservanza ta' ċerti regoli intiżi sabiex jikkawtelaw u jipprevjenu l-avveniment ta' ċerti inċidenti.

45. F'dan ir-rigward din il-Qorti tirreferi għall-appell kriminali fl-ismijia **Il-Pulizija vs. Tarcisio Fenech** deċiża nhar is-26 ta' Marzu 1998:

> L-artikolu 225 tal-Kodiċi Kriminali tagħna jirreferi għar-regoli ta' kondotta derivanti mill-esperjenza komuni jew teknika bil-kliem ''nuqqas ta' ħsieb'', ''traskuraġni'' u ''nuqqas ta' ħila fl-arti jew fil-professjoni'' filwaqt li dawk ir-regoli ta' kondotta statutorjament stabbiliti huma indikati bil-kliem ''nuqqas ta' tħaris ta' regolamenti''. **Huwa appena neċessarju jingħad li b'nuqqas ta' tħaris ta' regolamenti l-leġislatur mhux qiegħed jirreferi biss għal-leġislazzjoni sussidjarja (li tiġi fis-seħħ permezz ta' avviżi legali, notifikazzjonijiet tal-Gvern, ordniiet eċċ) iżda għal kull forma ta' kondotta statutorjament stabbilita u għalhekk qed tirreferi wkoll għal dawk ir-regolamenti ppromulgati minn enti privati (bħal per eżempju r-regolament infassra minn sid ta' fabbrika biex jipprevjeni ħsara għal kull min jaħdem jew jidħol f'dik il-fabbrika.**[14]

[14] Enfasi ta' din il-Qorti.

46. Illi għalhekk fil-każ ta' inċidenti awtomobilistiċi, ir-responsabilita' penali taħt l-Artikoli 225 u 226 tal-Kodiċi Kriminali tista' tirriżulta fi ksur kemm tan-normi stradali li timponi l-Liġi (bħal, ad eżempju, il-Highway Code), kif ukoll minħabba ċirkostanzi ta' fatt li jiġu pruvati li juru kif is-sewqan tal-imputat kien nieqes mill-bwon sens, attenzjoni, prudenza u kawtela li tirrikjedi l-esperjenza komuni f'dawk iċ-ċirkostanzi, u liema nuqqas ikun ikkaraterizza s-sewqan tiegħu.

47. It-terminoloġija adoperata fl-Artikolu 225 tal-Kodiċi Kriminali tikkontempla diversi forom ta' kondotta kolpuża. Fl-appell kriminali f **Il-Pulizija vs. Saverina sive Rini Borg** et deċiża nhar il-31 ta' Lulju 1998, ġie rilevat is-segwenti:

> Hemm diversi forom ta' kondotta kolpuża derivanti minn atti ta' negliġenza, imprudenza, imperizja u non-osservanza ta' liġijiet, regolamenti, ordnijiet u simili :
>
> L-imprudenza tiġi mill-aġir ta' xi ħadd mingħajr ma jieħu l-opportuni kawteli.
>
> In-negliġenza tiġi mid-diżattenzjoni u disakkortezza ta' l-aġent fil-kondotta tiegħu.
>
> L-imperizja hija l-forma speċifika tal-kulpa professjonali ċjoe' kif jgħid il-Manzini ''inettitudine e insufficienza professjonale generale e specifica, nota all'agente, di cui egli vuole non tener conto.''
>
> Il-kulpa tista' tkun ukoll dovuta għan-non-osservanza tal-liġijiet, regolamenti, ordnijiet u simili bħalma huma l-assjem ta' regoli predisposti mill-awtorita' pubblika dwar xi attivita' determinata u speċifika bl-iskop li jiġi evitat il-possibilita' ta' ħsara u dannu lil terzi ċjoe dawk li jkollhom l-element ta' prevenzjoni bħalma hi l-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi.

48. **<u>L-element tal-prevedibilita'</u>** tal-event dannuż jakkomuna kull forma ta' kondotta kolpuża. Fi kliem sempliċi, meta d-dannu kkawżat għalkemm mhux prevvist (u volut) seta' kien prevedibbli bl-eżerċizzju ta' ċerta diliġenza u attenzjoni, allura l-aġir tal-aġent tar-reat jiġi klassifikat bħala kolpuż. F'dan ir-rigward, il-Professur Mamo fin-noti tiegħu **Lectures in Criminal Law**, Volume 1, jagħmel referenza għall-insenjament tal-ġurista Francesco Carrara:

> Il non aver previsto la conseguenza offensiva sconfina la colpa dal dolo. Il non averla potuto prevedere, sconfine il caso dalla colpa

49. U fuq dan l-element ta’ prevedibilita’, l-Antolisei, fil-ktieb tiegħu **Manuale di Diritto Penale (Parte Generale)**[15] filwaqt li jiċċita wkoll lil Francesco Carrara, jgħid li dan qal is-segwenti:

> Scrisse il Carrara: La colpa si definisce la volontaria omissione di diligenza nel calcolare le conseguenze possibili e prevedibili del proprio fatto. Dicesi conseguenza prevedibile, perche’ **l’essenza della colpa sta nella prevedibilita.**[16]

50. L-istess intqal mill-Qorti tal-Appell Kriminali fl-appell **Saverina sive Rini Borg** appena ċitat fejn il-Qorti fissret kif huwa appuntu l-element tal-prevedibbilita’ li jiddistingwi l-kolpuż mid-doluż u għalhekk isir ċentrali li jiġi eżaminat l-istat mentali tal-awtur tar-reat sabiex issir din id-distinzjoni:

> Il-konnotat karatteristiku tal-kulpa hu l-prevedibbilita’ ta’ l-event dannuż li kondotta llegali ta’ xi ħadd tista’ ġġib. Din hija l-kulpa normali jew l-hekk imsejħa colpa incosciente a differenza minn dik l-imsejħa colpa cosciente li hija l-kulpa bl-element fiha tal-prevvist tal-akkadut.

51. Kif osservat il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għal dak li jirrigwarda l-prevedibilita’ o meno tal-event dannuż jeżistu żewġ teoriji:
    (a) dik soġġettiva li tenfasizza l-istat mentali tal-awtur tar-reat fil-mument li jagħmel l-att li jwassal għall-event dannuż f’dawk iċ-ċirkostanzi partikolari u,
    (b) it-teorija oġġettiva li tibbaża t-test tal-prevedibilita’ fuq il-perspettiva tal-bonus paterfamilas u ċjoe’ ta’ persuna ta’ sagaċja ordinarja.

52. Minn ħarsa akkurata lejn il-ġurisprudenza Maltija, jidher li teżisti diverġenza fuq l-interpretazzjoni u l-applikazzjoni ta’ dan it-test. Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Perit Louis Portelli**, il-Qorti abbraċċjat it-teorija oġġettiva tal-*bonuspaterfamilias* bħala t-test sabiex tiġi determinata l-prevedibilita’ o meno tal-event dannuż:

> Ghandu jigi premess illi, ghall-accertament tal-htija minhabba f’kondotta negligenti, ghandu jsir il-konfront tal-kondotta effettivament adoperata ma’ dik ta’ persuna **li s-sapjenza rumana identifikat mal-“bonus pater familias”, dik il-kondotta, cioe, illi fil-kaz konkret kienet tigi wzata minn persuna ta’ intelligenza, diligenza u sensibilita’ normali**[17]: kriterju li filwaqt li jservi ta’ gwida oggettiva ghall-gudikant, ihallih fl-istess hin liberu li jivvaluta d-diligenza talkaz konkret. “La diligenza del buon padre di famiglia

[15] Antolisei, Manuale di Diritto Penale (Parte Generale) (Giuffre’, 1997, 14 ed) 364
[16] Enfasi ta’ din il-Qorti.
[17] Enfasi ta’ din il-Qorti.

costituisce un criterio abbastanza indeterminato per lasciare al giudice gran liberta' di valutazione." (Giorgi, Teoria delle Obbligazioni, II, 27, p. 46)"

53. Madanakollu, fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Kevin Sammut** deċiż nhar it-23 ta' Jannar 2009, it-teorija tat-test oġġettiv kienet skartata in kwantu ma tikkunsidrax l-istat mentali tal-akkużat fil-mument li jkun qiegħed iwettaq l-għemil krimunuż (negiġenti) **f'dawk iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ li jkun:**

Argument analogu (u fil-kuntest ta' reati differenti) gie elaborat minn din il-Qorti (kollegjalment komposta) fis-sentenza taghha tat-12 ta' Dicembru 2007 fil-kawza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta v. John Polidano et.** F'dik is-sentenza nghad hekk:

"Ghalkemm huwa veru li wiehed irid jiddesumi l-intenzjoni ta' dak li jkun kemm mill-att materjali kif ukoll mic-cirkostanzi antecedenti, konkomitanti u sussegwenti ghall-istess att materjali, l-intenzjoni dejjem tibqa' kwistjoni soggettiva – jigifieri x'kellu f'mohhu l-agent (l-akkuzat) fil-mument li ghamel l-att – u mhux semplicement kwistjoni oggettiva ta' x'missu anticipa jew x'kienet tanticipa l-persuna ta' intelligenza ordinarja. Jigifieri m'ghandhiex issir enfasi preponderanti fuq il-konsegwenzi li rrizultaw mill-att.[18] Kif jispjega Gerald Gordon fil-ktieb tieghu The Criminal Law of Scotland:

""Intention, then, is subjective, but is proved objectively. Or at least this is so in most cases. Since it is in the end subjective, the jury cannot be prevented from claiming intuitive knowledge of the accused's state of mind, or from believing his account of his state of mind against all the objective evidence. Or at least they should not be so prevented, if they are, as they are always said to be, the judges of fact. The law should not at one and the same time lay down a subjective criterion, and then require the jury to determine whether the criterion has been satisfied by reference solely to an objective standard, the standard of the reasonable man. It has from time to time been said that a man is presumed to intend the natural consequences of his acts, but in the first place this is at most a presumption, and in the second place it applies only if "natural" is read as meaning "blatantly highly probable": if this were not so, all crimes of intent would be reduced to crimes of negligence."

"U l-istess awtur, fil-kuntest tal-kuncett ta' "recklessness" (li fil-ligi Skocciza "is advertent and involves foresight of the risk"4 u li ghalhekk hu tista' tghid identiku ghall-kuncett taghna ta' intenzjoni pozittiva indiretta) jghid hekk:

""When the reasonable man is used as a test of subjective recklessness the position is that if the reasonable man would have foreseen the risk, it will be accepted as a fact that the accused foresaw it, unless there is strong evidence to the contrary. But if the accused can show that in fact he did not

[18] Enfasi ta' din il-Qorti.

> foresee the risk, then it is illogical to characterise him as reckless on the ground that a reasonable man would have foreseen it. As Hall says, 'In the determination of these questions, the introduction of the "reasonable man" is not a substitute for the defendant's awareness that his conduct increased the risk of harm any more than it is a substitute for the determination of intention, where that is material. It is a method used to determine those operative facts in the minds of normal persons'.
>
> "Since evidence of the accused's state of mind must normally consist of objective facts from which the jury will draw an inference as to his state of mind, the more careless the accused's behaviour the more likely it is that he will be regarded as reckless, since the more likely it will be that he foresaw the risk involved. A man who kills another by punching him on the jaw may be believed when he says that he did not foresee the risk of death; but a man who kills another by striking him on the skull with a hatchet will be hard put to it to persuade a jury that he did not realise that what he was doing might be fatal. In Robertson and Donoghue Lord Justice-Clerk Cooper directed the jury that 'In judging whether…reckless indifference is present you would take into account the nature of the violence used, the condition of the victim when it was used, and the circumstances under which the assault was committed'. All these are objective factors affecting the degree of the carelessness of what the accused did, viewed as something likely to cause death. The jury proceed by way of syllogism to infer from these objective factors that the accused was subjectively reckless, and the major premise is that a reasonable man would have foreseen the risk. So they argue: all reasonable men would foresee the risk of death as a result of what the accused did; the accused is (ex hypothesi) a reasonable man; therefore the accused foresaw the risk."

54. Illi f'dan ir-rigward il-Liġi Kriminali Maltija issegwi mill-qrib dan ir-reat kif elaborat anki fil-Codice Zanardelli tal-1889, u dan anke minħabba l-qrubija fil-ħsieb wara r-reat de quo, u fejn it-tendenza hija iktar favur l-**interpretazzoni soġġettiva tal-element tal-prevedibilita'** u dan skont ma jirriżulta mill-kummentarju ta' diversi ġuristi Taljani fuq il-kunċett tal-kolpuż. **Ikun għalhekk ifisser li in fattispecie, irid jiġi eżaminat jekk l-appellant XUEREB, fiċ-ċirkostanzi li kien fihom, setgħax raġonevolment jipprevedi l-inċident bħala konsegwenza tas-sewqan tiegħu u mhux daqstant x'kien jagħmel bniedem ta' sagaċja ordinarja fl-istess sitwazzjoni.** Kemm-il darba ikun hekk pruvat li jirriżulta integrat ir-reat ikkontemplat fl-Artikoli 226 (b'riferenza għall-artikolu 225 tal-Kodiċi Kriminali ikun ukoll, per conseguenza jirriżulta integrat ir-reat ta' ħsara involontarja ipotizzat fir-raba' imputazzjoni miġjuba kontra l-appellant).

55. Illi mbagħad għal dak li jirrigwarda l-imputazzjonijiet numru tnejn u tlieta, dawn huma msejsa fuq il-ksur tal-Artikolu 15 tal-Kapitolu 65 tal-Liġijiet ta' Malta liema dispożizzjoni tal-Liġi tqis bħala reat – fost oħrajn – dak is-sewqan magħmul 'bla kont', 'traskurat' u 'perikoluż'. Hawn ukoll il-Leġislatur kellu f'moħħu li jissanzjona sewqan li juri nuqqas ta' dik il-prudenza u d-diliġenza li hija rikjesta mis-sewwieq f'sitwazzjoni partikolari. Fis-sentenza **Il-Pulizija vs. Alfonso Abela** din il-Qorti diversament ippreseduta rriteniet is-segwenti:

> Illi kif gie ritenut minn din il-Qorti (App. Krim. "Il-Pulizija vs. Aldo Muscat" [27.5.04]), jekk sewqan hux (i) negligenti ; jew (ii) bla kont jew (iii) perikoluz hi kwistjoni ta' "Degree". (App.Krim. Pul. vs. Charles Bartolo [14.3.59] ; Pul. vs. Wilson, Vol. XXXIX p. 1018 u Pul. vs. Alfred Vella, Vol. XLIV ; p. 933) u kif jidhru wara xulxin huma fl-iskala tas-serjeta' taghhom (App. Krim. Pul. vs. Hardingham , [19.10.1963]) . Gie ukoll ritenut li biex jintegra ruhu irreat ta' sewqan perikoluz , hemm bzonn ta' certu grad ta' "recklessness" (App. Krim. Pul. vs. Charles Farrugia XXXIX p. 1018.) "Recklessness" giet defenita bhala "wilfully shutting one's eye". (App. Krim. Pul. vs. Joseph Aquilina , 20.4.1963). Invece sewqan negligenti jew traskurat ifisser nuqqas ta' prudenza ordinarja li wiehed ghandu jadopera biex jevita s-sinistri stradali (App. Krim. Pul. vs. Antonio Spiteri , Vol. XLIV , p.892.).[19]

56. Għalhekk, ikun isegwi li dak li teħtieġ tistabbilixxi din il-Qorti huwa jekk is-sewqan ta' XUEREB, fiċ-ċirkostanzi, kienx tali illi jista' jiġi klassifikat bħala perikoluż u traskurat.

Ikkunsidrat

57. Illi t-teżi tal-Prosekuzzjoni dwar id-dinamika tal-inċident għandha iktar mis-sewwa minn dik il-verżjoni ta' fatti ttentata mill-appellant XUEREB liema verżjoni hija ċċentrata fuq l-ipoteżi li huwa tilef il-kontroll tal-vettura tiegħu minħabba li kellu problema fir-roti tal-vettura misjuqa minnu. U dan il-Qorti qiegħda tistqarru wara li għarblet b'reqqa l-provi miġjuba miż-żewġ naħat kif sejjer jiġi esplorat f'din is-sentenza.

58. Jibda biex jingħad li t-teżi tal-Prosekuzzjoni fuq li l-appellant kien qiegħed isuq il-vettura tiegħu b'mod traskurat, negliġenti, perikoluż u b'nuqqas ta' tħaris tar-regolamenti tat-traffiku, issib ukoll il-komfort tagħha f'dak li xehed ix-xufier tal-Bus, Michael Axiaq, li kienu ukoll xhud okulari tal-akkadut. Dan tal-aħħar infatti xehed darbtejn, darba fl-atti tal-inkjesta quddiem l-espert maħtur mill-Maġistrat Inkwirenti Mario Buttiġieg, kif ukoll viva voce fil-proċeduri quddiem il-Qorti tal-

---

[19] deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar l-10 ta' Marzu 2005.

Maġistrati (Malta). Dan ix-xhud dejjem kien konsistenti fix-xhieda tiegħu u insista fuq is-sewqan tal-appellant bħala wieħed veloċi in kwantu ra l-vettura tiegħu tieħdu minn wara fil-liwja tal-karreġġjata opposta għal dik li kien fiha hu b'Tal-Linja, bil-konsegwenza li baqa' dieħel b'forza kbira ġewwa l-vettura misjuqa minnu. F'paġna 9 tar-rapport tal-espert Mario Buttiġieġ, Michael Axiaq jixhed:

> Kien nieżel fuq il-karreġġjata tiegħu **meta wasal mal-liewa l-vettura ħadet l-isewwieq**[20] bil-konsegwenza li l-istess vettura bdiet mixja la ġemba u baqħet dieħla frontali fix-xarabank. Meta rajtu ġej jiena ppruvajt kemm stajt nitfa' mal-ġemb iżda kien kollu għalxejn għax il-ħabta xorta seħħet.

59. Illi mbagħad meta xehed quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta), ix-xufier Michael Axiaq reġa' kkonferma l-istess verżjoni, liema verżjoni huwa wkoll reġa' tenna in kontro-eżami. F'paġna 31 tax-xhieda tiegħu Axiaq qal is-segwenti:

> Xhud: Wara nofsinhar. U tiela' bir-rotta, waqaft fuq stage, waqqaft lin-nies, kif se naqbad naqa' hekk, insib karozza ġejja. Nieżla b'saħħitha.
>
> Qorti: Faċċata tiegħek?
>
> Xhud: Is-side tiegħu, kienet nieżl. **Kien nieżel hekk daqsxejn b'saħħtu u mal-kisra ħaditu minn wara, skidjatlu u baqa' ġej direzzjoni għal ġo fija.**[21]

60. Illi minkejja dak li jtenni l-appellant meta dan jisħaq li l-kawża tal-inċident kienu ħsarat fir-roti tal-vettura misjuqa minnu, din il-Qorti tqis li m'għandhiex għalfejn tiddipartixxi mir-riżultanzi tal-espert Joseph Zammit meta dan ikkonstata li l-vettura tal-għamla Citroen Saxo misjuqa mill-appellant, kienet f'kundizzjoni tajba qabel ma seħħ l-inċident u li r-roti tal-vettura kif ukoll il-mekkaniżmu tal-alignment tagħhom, kienet tajba. B'referenza wkoll għal dak li kkonstata l-espert Zammit, din il-Qorti tqis li anki l-arja fir-roti tal-vettura misjuqa mill-appellant kienet għadha tajba. Fil-fatt fir-relazzjoni tiegħu, Joseph Zammit isemmi ċar u tond li l-erba' roti kienu sħaħ fis-sens li kienu għadhom sħaħ u bl-arja (mhux *punctured*).

61. Dan il-fatt ippruvat allura, jeskludi wkoll li setgħu splodew it-*tyres* tal-vettura. Bl-istess mod kien ukoll ġie allegat li kien ġara lill-oħt l-appellant, Leanne Xuereb meta xehdet f'paġna 128 tax-xhieda tagħha meta tgħid li preċedentement kien splodielha t-tyre. Iżda jibqa' l-fatt li l-espert Joseph Zammit kien ċar meta kkonstata kif il-

---

[20] Enfasi ta' din il-Qorti.
[21] Enfasi ta' din il-Qorti.

ħsarat kollha li kellha l-vettura misjuqa mill-appellant, inkluż ukoll il-ħsarat li kienu jidhru fl-*axle* tat-tyres tal-imsemmija vettura, kienu kollha konsegwenza tal-impatt vjolenti li kellha l-vettura misjuqa mill-appellant ma' Tal-Linja. F'paġna 102 tax-xhieda tiegħu, Joseph Zammit xehed is-segwenti:

> Xhud: Jiena ikkonstatajt Sinjura Maġistrat illi l-inċident ma seħħx minħabba xi ħaġa teknika li l-karozza s-Citroen setgħet ġarrbet qabel l-inċident.

62. F'paġna 8 tar-rapport tiegħu (fol. 104 tal-atti proċesswali) l-espert Joseph Zammit jgħid is-segwenti:

> Mill-eżamijiet fuq il-vettura Citroen li l-esponent għamel preliminarjament fuq il-post u aktar fid-dettall fil-Police Compound ta' St. Andrews', fejn ittieħdet l-istess vettura, għalkemm l-esponent sab ir-rota ta-isteering imfattra, jirriżulta li s-sistema tal-isteering kienet għadha tiffunzjona, li jfisser li għalkemm hekk bid-daqqa, is-sistema ma ġarrbet l-ebda ħsara.
>
> Hekk ukoll instabu t-tyres tar-roti kollha sħaħ bil-arja tagħhom. It-tqaċċit tar-rota ta' wara tax-xellug jirriżulta li din tqaċtet bl-impatt mal-parti l-aktar soda tar-route bus imsemmija.

63. Minn analiżi li għamel l-espert Zammit, eskluda wkoll l-involviment ta' vetturi oħra fl-inċident fuq in-naħa ta' wara tal-vettura misjuqa mill-appellant biex b'hekk eskluda ħabta ma' vettura oħra bħala r-raġuni 'l għalfejn l-appellant tilef il-kontroll tal-vettura tiegħu minn wara. Lanqas ma jidher li l-kundizzjoni tat-triq setgħet ikkontribwixxiet għat-telf ta' kontroll tal-vettura misjuqa mill-appellant għaliex il-kundizzjoni tat-triq irriżultat kienet waħda xotta u l-viżibilita' tal-appellant kienet ukoll ċara u mhix ostakolata fl-ebda ħin.

64. F'dan ir-rigward din il-Qorti terġa' tagħmel referenza għax-xhieda okulari tax-xufier ta' Tal-Linja Michael Axiaq li fir-rakkont tiegħu tal-akkadut qatt ma semma' li kien hemm vettura oħra li ħabtet fuq wara tal-vettura tal-appellant sabiex wasslet għall-inċident mertu tal-kawża. U kif ukoll diġa' ngħad iktar 'il fuq, din il-Qorti m'għandhiex għalfejn ma tieħux bħala veritiera, dik il-verżjoni (konsistenti) mogħtija minn Axiaq f'okkażjonijiet differenti.

65. Issa, f'dan ir-rigward din il-Qorti tagħmel referenza għal paġna 9 tar-rapport ta' Zammit (fol. 105 tal-atti proċesswali) fejn dan irraporta hekk:

> Fuq il-parti ta' wara tas-Citroen ma kinitx tinstab ħsara li setgħet tindika l-involviment minn xi vettura oħra li seta' ġie mitluf il-kontroll tal-vettura.

66. Imbagħad f'paġna 14 tar-rapport tiegħu (fol. 110 tal-atti proċesswali) Joseph Zammit jagħmel is-segwenti konklużjonijiet:

> Illi mill-eżamijiet tekniċi li l-esponent għamel fuq il-vettura Citroen sabiex jistabbilixxi r-raġuni għat-telfien ta' kontrol tagħha, l-esponent **ma sab ebda ħsara li setgħet seħħet qabel ma ġara l-inċident li setgħet waslet għal dan l-inċident.**[22]

67. U din il-Qorti tqis kif ir-riżultanzi ta' Zammit b'mod partikolari għal dak li għandu x'jaqsam mal-kundizzjonijiet tal-vettura misjuqa mill-appellant **qabe**l l-inċident f'dik li għandha x'taqsam il-funzjoni tal-'isteering wheel', it-tyres u l-axle li fuqhom dawn jistrieħu, huma wkoll riflessi fil-kostatazzjonijiet li għamel l-espert Perit Mario Cassar fuq il-post tal-inċident u li jinsabu f'paġna 18-19 tal-atti proċesswali. Din il-Qorti tagħmel referenza għall-pjanta mmarkata bħala Dok. MP1 senjatament f'dak il-punt fejn hemm indikati t-tyre skids marks tal-vettura misjuqa mill-appellant. **Din il-Qorti tqis kif dawn l-iskid marks jew straition marks huma ta' forma regolari u huma preżenti b'mod konsistenti sa mill-punt ta' fejn il-vettura tal-appellant jidher li telqet minn wara sal-punt fejn effettivament il-vettura daħlet f'Tal-Linja. Dan ikun ifisser biss li r-roti tal-vettura kienu kollha hekk preżenti f'dan il-franġent ta' bejn il-mument ta' meta l-vettura skidjat għal mument tal-kolliżjoni u r-rota u l-axel tqaċċtu biss kawża tal-impatt tal-vettura Citroen ma' Tal-Linja**.

68. Ikun għalhekk isegwi li huma in linja mal-konvinzjoni ta' din il-Qorti anki l-osservazzjoniiet magħmula mill-espert Mario Buttigieg fir-rigward tal-veloċita' li kien għaddej biha l-appellant fil-mument tal-kolliżjoni u kif din kienet il-kawża tal-telf ta' kontroll tal-vettura da parte tal-appellant. F'paġna 75 tax-xhieda tiegħu huwa jgħid hekk:

> Mela bażikament fuq il-wiċċ tat-triq li kienet ħalliet il-Peugeot 106,[23] dik il-marki li jgħidulhom stration marks

69. L-appellant isostni li fl-arterja prinċipali fil-ħin tas-sagħtejn ta' wara nofs in-nhar ma kienx possibbli illi vettura tal-appellant tilħaq dawk il-limiti ta' veloċita' li jikkonstata l-espert Mario Buttigieg. Biss, din hija

---

[22] Enfasi tal-Qorti.
[23] Sic! Citroen Saxo.

biss konġettura bażata fuq l-ipotetiku għaliex qatt ma ġiet ikkorraborata b'evidenza f'dan is-sens.

70. Il-każ tal-Prosekuzzjoni huwa b'saħħtu f'dan ir-rigward mhux biss minħabba r-riżultanzi tal-espert Mario Buttigieg iżda wkoll minħabba provi indizjarji li univokament u inekwivokabilment jindikaw veloċita' għolja entro il-parametri indikati mill-espert. L-espert Mario Buttigieg ma wasalx għall-veloċita' ta' 86km/h b'mod azzardat iżda permezz ta' formula xjentifika matematika kif jispjega f'paġna 13 sa 15 tar-relazzjoni tiegħu:

> Illi t-tieni fattur illi għandu jiġi ndirizzat huwa għalfejn fil-fatt Owen Xuereb tilef il-kontroll tal-vettura tiegħu. Intant bl-iskid marks li ħalla fuq il-wiċċ ta' triq l-esponent jista' jasal għall-veloċita' li kien għaddej biha Owen Xuereb qabel ma hu ħabat fix-xarabank. Illi l-għada tal-allegat inċident u ċjoe fil-erbgħa u għoxrin (24) ta' Novembru tas-sena elfejn u ħmistax (2015), l-esponent reġa mar fl-istess ħin fejn hemm hu għamel eżami fuq il-wiċċ it-triq sabiex jiġi stabbilt il-coefficient of friction, Intant sabiex jiġi determinat il-coefficient of friction l-esponent kellu juża apparat magħruf bħala l-Vericon VC 3000.
>
> ...../.......
>
> Illi ġie stabbilt li qabel ma seħħ l-inċident Owen Xuereb kien għaddej b'veloċita' ta' seba' u tmenin (87kfs) kilometru fis-siegħa. Illi x'ħin kien għaddej b'din il-veloċita' Xuereb tilef il-kontroll tal-vettura tiegħu bil-konsegwenza li mar fuq il-karreġġjata l-oħra u hemm seħħet il-ħabta.

71. Illi kif ingħad, ma humiex biss ir-riżultanzi xjentifiċi li huma indikativi ta' sewqan eċċessiv u perikoluż iżda din tirriżulta wkoll minn provi oħra bħalma hi l-prova tal-ħsarat sofferti mill-vetturi involuti fl-inċident. Huwa indubitat kif il-ħsarat tal-vettura misjuqa mill-appellant huma estensitivi tant li l-vettura tiegħu ġiet indikata bħala *beyond economical repair*. Anki l-ħsarat subiti mix-xarabank huma estensivi hekk kif jirriżulta mir-ritratti esebiti fl-atti proċesswali kif meħuda mis-SOCO Officer maħtur fl-Inkjesta Maġisterjali PS 1184 Patrick Grech. Din il-vettura kellha 'l quddiem tagħha mkisser kollu u saħansitra anki r-roti tagħha ta' quddiem, tan-naħa ta' barra, ġew mittiefsa mal-impatt. Jirriżulta wkoll li tant kien qawwi l-impatt tal-vettura Citroen max-xarabank li mad-daqqa, din tal-aħħar imxiet u anki ġarrbu xi feriti l-persuni li kienu abbord il-vettura.

72. Hawnhekk, din il-Qorti tagħmel ukoll tagħmel referenza għall-kundizzjoni medika serja li sfortunatament sofrew kemm tas-sewwieq XUEREB kif ukoll il-passiġġier sfurtunat Kurt Thomas

Tonna, kaġun tal-inċident in kwistjoni. Id-danni fiżiċi li sofrew huma indubitament indikativi ta' impatt qawwi riżultat ta' veloċita' eċċessiva. B'rabta ma' dan, din il-Qorti tagħmel referenza għar-relazzjoni tal-espert mediko-legali Dr. Mario Scerri fejn wara li eżamina l-files mediċi tal-appellant kif ukoll tal-passiġġier Tonna, ikkonkluda kif il-leżjonijiet subiti kienu kollha riżultat ta' trawma vjolenti. Jirriżulta wkoll li għal diversi ġranet l-appellant u Tonna kienu f'perikolu li jitilfu ħajjithom u kellhom ukoll jissubixxu diversi interventi mediċi ta' natura serja ġewwa l-Isptar Mater Dei u dawn saru wkoll b'urġenza.

73. F'paġna 52 tal-atti proċesswali mbagħad jixhed Kurt Thomas Tonna li jgħid kif riżultat tal-inċident huwa kien tilef il-kapaċita' li jimxi, għandu l-catheter u anki moħħu kien sofra danni permanenti. Jirriżulta wkoll mix-xhieda tiegħu li huwa llum il-ġurnata għandu bżonn 'carer' erbgħa u għoxrin siegħa kuljum u għandu bżonn terapija kuljum anki sabiex ikun jista' jċaqlaq subgħajh. Saħansitra kellu jabbanduna l-kors li kien qiegħed isegwi l-MCAST għaliex moħħu bid-daqqa li qala' ma jistax janalizza ċerta informazzjoni u l-memorja tiegħu ma baqgħetx li kienet.

74. U din il-Qorti allura tabbraċċja wkoll il-konklużjonijiet kemm tal-espert Joseph Zammit kif ukoll dik tal-espert Mario Buttigieg fejn dawn attribwixxew il-kawża tal-inċident għas-sewqan eċċessiv u perikoluż tal-appellant f'liwja meta allura jkun mistenni minn sewwieq prudenti u diliġenti, li jitnaqqas l-ispeed tal-vettura misjuqa minnu sabiex din ma titlifx il-kontroll u tkun ta' perikolu għal terzi.

75. **F'dan il-każ għalhekk tirriżulta dik ir-rabta li teħtieġ il-Liġi bejn l-event dannuż prevedibbli għalkemm mhux previst u s-sewqan traskurat, negliġenti u perikoluż tal-appellant**. Din il-Qorti żżid tgħid li s-sewqan tal-appellant jista' jitqies li sar ukoll bi ksur ta' dawk ir-regoli statutorji li ħaseb fihom il-Leġislatur sabiex jirregola s-sewqan fit-toroq Maltin. F'żoni meqjusin bħala 'built-up areas', bħalma hi Triq Treqjet Raħal Ġdid - fejn sar l-inċident mertu ta' dawn il-proċeduri - sewwieq għandu jsuq bil-mod u b'kawtela in kwantu jista' jkun hemm karozzi ħerġin minn diversi 'junctions' u toroq sekondarji għal fuq it-triq prinċipali u anki minħabba l-preżenza ta' 'pedestrians'. Fejn imbagħad ikun hemm 'pedestrian crossings' is-sewqan m'għandux jeċċedi il-35 km/h. U f'dan ir-rigward l-espert Mario Buttigieg f'paġna 11 tar-rapport tiegħu (fol. 172 tal-atti proċesswali) jgħid hekk:

Illi fejn allegatament seħħ l-inċident ma hemm l-ebda bini. Sezzjoni mija seba' u għoxrin (127) tal-Motor Vehicle Regulation jgħid li l-veloċita' ta' ħamsa u tletin (35kfs) kilometru fis-siegħa u dan peress li hemm ukoll pedestrian crossings.

76. Għaldaqstant, magħdud dan kollu, din il-Qorti tqis li s-sewqan tal-appellant kien wieħed nieqes minn dik il-prudenza u kawtela li tirrikjedi l-Liġi minn sewwieq diliġenti f'liwja fi triq arterjali bħalma hi Triq Telgħet Raħal Ġdid. Kif ingħad, din il-Qorti m'għandhiex dubju li l-vettura tal-appellant kienet qegħda tinstaq b'veloċita' eċċessiva, li ma jirriżultax li ġiet imnaqqsa fil-liwja, bil-konsegwenza li din il-vettura perpret minn wara u qasmet għal fuq il-karreġġjata opposta bil-konsegwenza li baqgħet dieħla fix-xarabank misjuqa minn Michael Axiaq u bid-daqqa imbotta lil din il-vettura – kbira u tqila - ben 4.4 metri!

77. Dan is-sewqan tal-appellant jaqa' mhux biss fil-parametri ta' sewqan traskurat, magħmul b'nuqqas ta' tħaris tar-regolamenti ai termini tal-Artikolu 225 u 226 tal-Kodiċi Kriminali iżda wkoll f'dak perikoluż magħmul bi ksur tal-Artikolu 15 tal-Kapitolu 65 tal-Liġijiet ta' Malta.

78. Ikun għalhekk isegwi li l-appellant seta' jinstab ħati tal-imputazzjonijiet miġjuba kontra tiegħu u b'hekk l-aggravji tal-appellant qegħdin jiġu miċħuda.

Ikkunsidrat

79. Illi kwantu għall-piena u l-konsegwenza tas-sospensjoni tal-liċenza tas-sewqan imposti mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) fis-sentenza tagħha din il-Qorti jidhrilha li dik il-Qorti imponiet piena li hija għola minn dik prevista mill-Liġi. Għalkemm l-artikolu 226 tal-Kodiċi Kriminali jistrieh fuq it-tifsira tal-element formali fuq l-artikolu 225 tal-Kodiċi Kriminali, mill-banda l-oħra huwa dan l-istess artikolu li jippreskrivi l-piena imponibbli fil-każ fejn issir offiża gravi fuq il-persuna b'mod involontarju. Fil-fatt l-artikolu 226 tal-Kodi`i Kriminali jgħid:

> 226.(1) Jekk minħabba l-fatti imsemmijin fl-aħħar artikolu qabel dan issir offiża fuq il-persuna, l-akkużat, meta jinsab ħati, jeħel –
>
> (a) jekk l-offiża tkun gravi u ġġib il-konsegwenzi msemmijin fl-artikolu 218, il-piena ta' priġunerija **għal żmien mhux iżjed minn sena jew**

multa mhux iżjed minn erbat elef sitt mija u tmienja u ħamsin eurou ħamsa u sebgħin ċenteżmu (€4,658.75);

80. Illi kwantu għat-tielet imputazzjoni li tagħha l-appellant instab ħati, l-artikolu 15(1)(a)(2) tal-Kapitolu 65 tal-Liġijiet ta' Malta, fiż-żmien meta seħħ ir-reat kien jippreskrivi l-piena **ta' multa ta' mhux iżjed minn €232.94 jew priġunerija għal żmien mhux iżjed minn tliet xhur.**

81. Mill-banda l-oħra l-artikolu 328 tal-Kodiċi Kriminali kien jippreskrivi hekk:

> 328.Kull min, b'nuqqas ta' ħsieb, bi traskuraġni jew b'nuqqas ta' ħila fl-arti jew professjoni tiegħu, jew b'nuqqas ta' tħaris ta' regolamenti, jikkaġuna ħruq, jew jagħmel xi ħsara jew iħassar jew jgħarraq xi ħaġa, kif imsemmi f'dan is-Sub-titolu, jeħel, meta jinsab ħati –
>
> (b) jekk minħabba f'hekk xi ħadd ibati offiża gravi fuq il-persuna, li tkun iġġib il-konsegwenzi msemmijin fl-artikolu 218, il-piena ta' priġunerija **għal żmien mhux iżjed minn sitt xhur jew multa mhux iżjed minn elfejn tliet mija u disgħa u għoxrin euro u sebgħa u tletin ċenteżmu (€2,329.37).**

82. Din il-Qorti tqis li mill-provi prodotti jirriżulta ampjament pruvat li l-konsegwenzi fuq il-persuni involuti f'dan l-inċident kien dak ta' offiżi ta' natura gravi li jinkwadraw trankwillament fil-konsegwenzi msemmija fl-artikolu 218 tal-Kodiċi Kriminali. Mistqarr dan għalhekk, il-piena erogata ta' sentejn priġunerija kienet teżorbita l-kwantum tal-piena f'dan il-każ. Għalkemm il-piena ta' priġunerija kienet fil-kwalita korretta, mill-banda l-oħra ma kienetx fil-kwantum korrett.

83. Illi kwantu għall-konsegwenza tas-sospensjoni tal-liċenza komminata mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) l-appellant għandu raġun biss parzjalment li jilmenta in kwantu filwaqt li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) setgħet legalment u raġonevolment timponiha, mill-banda l-oħra hija kellha tagħmel dan taħt id-disposizzjoni speċifika msemmija fl-artikolu 15(2) tal-Kapitolu 65 tal-Liġijiet ta' Malta. B'hekk din il-parti timmerita wkoll li tiġi riveduta, għalkemm mhux fir-rigward tal-kwantum tas-sospensjoni.

Deċide

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda tilqa' in parti l-appell interpost u filwaqt li tikkonferma s-sentenza appellata fejn din sabet lill-appellant ħati tal-ewwel, it-tielet, u r-raba' imputazzjonijiet filwaqt li illiberatu mit-tieni imputazzjoni (u dan stante li l-Avukat Ġenerali ma nterpona ebda appell minn din il-parti tas-sentenza) kif ukoll fejn ikkundannatu għall-ħlas tal-ispejjeż kollha li għandhom x'jaqsmu mal-ħatra tal-esperti f'dan il-każ, mill-banda l-oħra tibdel is-sentenza appellata billi tħassarha f'dik il-parti fejn :

(a) ikkundannat lill-appellant għal perjodu ta' sentejn priġunerija sospiżi għal erba' snin; u
(b) fejn ordnat is-sospensjoni tal-liċenza tas-sewqan tiegħu għal żmien sena li jibdew jiddekorru minn nofs il-lejl tas-sentenza

u minflok :

(a) tikkundannah għal piena ta' sena priġunerija li bl-applikazzjoni tal-Artikolu 28A tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta sejra tiġi sospiża għal perjodu ta' erba' snin mid-data ta' din is-sentenza. Din il-Qorti spjegat ukoll bi kliem ċar lill-ħati r-responsabilita' li titnissel mill-Artikolu 28B tal-Kodiċi Kriminali, fil-każ li huwa jikkometti reat ieħor li għalih hemm piena ta' priġunerija fil-perjodu operattiv ta' din is-sentenza.

(b) tordna l-iskwalifika tal-liċenzja tas-sewqan għall-perjodu ta' sena liema perjodu jibda jgħodd minn nofs il-lejl tal-lum u dan ai termini tal-Artikolu 15(2) tal-Kapitolu 65 tal-Liġijiet ta' Malta.

Aaron M. Bugeja
Imħallef